

НАРЕДБА № 9

от 16.12.1997 г.

за общи правила за управление на дейността по осигуряване на безопасността и опазване здравето на работещите в мините

(Издадена от министъра на труда и социалната политика, обн., ДВ, бр. 123 от 22.12.1997 г., в сила от 1.01.1998 г., изм. и доп., бр. 68 от 1.08.2003 г., в сила от 2.08.2004 г., бр. 101 от 4.12.2007 г.)

Раздел I

Общи правила

Чл. 1. (Изм. - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) С тази наредба се определят минималните изисквания за осигуряване на безопасността и опазване на здравето на работещите в мините.

Чл. 2. (1) (Изм. - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) Тази наредба се прилага във всички мини, където се проучват или добиват въглища и минерални суровини с изключение на добиване на подземни богатства чрез сондиране.

(2) (Нова - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) Наредбата се прилага и при подготовката на добитите материали за продажба, с изключение на дейностите по преработване на добитите суровини.

(3) (Предишна ал. 2 - ДВ, бр. 68 от 2003 г., изм., бр. 101 от 2007 г.) Наредбата се прилага и за подземните строителни обекти.

Чл. 3. (Изм. - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) Тази наредба се прилага заедно с нормативните актове, отнасящи се до осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд.

Раздел II

Задължения на работодателя

Чл. 4. (1) Работодателят предприема всички необходими мерки за осигуряването на безопасността и здравето на работещите в мината.

(2) Работодателят организира оценката на риска в зависимост от специфичните опасности на мината и осигурява предпазни мерки, свързани със:

1. отстраняване на риска;
2. контролиране на причините за възникване на риска;
3. ограничаване в максимална степен риска с технически и организационни средства, включително проектиране на безопасни системи на работа;
4. осигуряването и ползването на лични защитни средства в случаите, когато рискът съществува.

Чл. 4а. (Нов - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) (1) Преди започване на експлоатацията на мината работодателят съставя и утвърждава раздел за безопасност и здраве при работа в мината като част от годишния технически проект за развитие на мината, в който се посочва, че са обхванати съответните изисквания, произтичащи от нормативните актове за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд, и в частност показва, че:

1. рисковете на работните места са установени и оценени;
2. са предвидени съответните мерки за осигуряване на безопасност и здраве при работа съгласно изискванията на наредбата;
3. устройството, използването и поддържането на работните места и на работното оборудване са безопасни.

(2) Разделът за безопасност и здраве при работа в мината се преразглежда и актуализира при създаване на нови работни места и при съществени промени и преустройства на съществуващи работни места, производствени процеси, организация на труда, механизация и др., но не по-рядко от един път годишно.

ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА РАБОТОДАТЕЛЯ

Чл. 5. Задълженията на работодателя за осигуряване безопасността и здравето на работещите в мината обхващат:

1. поддържане на мината по време на строителството, експлоатацията и закриването ѝ по такъв начин, че работещите да могат да извършват възложената им работа, без да се застрашава тяхната безопасност и здраве, както и тези на други лица;

2. (изм. - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) осигуряване поне на два независими изхода от работното място за безопасна евакуация на работещите в случай на опасност; изходите трябва да са изградени надеждно и да са леснодостъпни за работещите под земята и ако за преодоляването им са необходими значителни физически усилия - да са снабдени с механизирани съоръжения;

2а. (нова - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) осигуряване на достъп до работните места без опасност за работещите, а при аварийни ситуации напускането им да става бързо и безопасно;

2б. (нова - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) осигуряване при необходимост на пътна регулация и сигнализация, когато на работни места се използват транспортни средства или машини;

2в. (нова - ДВ, бр. 101 от 2007 г.) обозначаване и маркиране, поддържане и контролиране на пътните маршрути и маршрутите за достъп съгласно установените изисквания;

3. постоянно наблюдение на движението на пластовете и предприемане на мерки за:

а) укрепване на подземните минни изработки освен случаите, когато се ползват методи за контролируемо обрушване;

б) предотвратяване и ограничаване образуването на свлачища;

4. (доп. - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) осигуряване наблюдение, оценка и редовна проверка на състоянието на работната среда на участъците за установяване на съществуващите опасности или вероятността за тяхната проява като:

а) (нова - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) дейностите, извършвани на работните места, се ръководят и контролират от оправомощено лице;

б) (нова - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) оправомощено от работодателя лице посещава и провежда контрол на функциониращите работни места поне един път на смяна, когато това се изисква от раздела за безопасност и здраве при работа в мината;

в) (нова - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) работодателят може лично да извърши контрола съгласно буква „б“, ако има изискващите се за тази цел квалификации и умения;

5. осигуряване на подходяща вентилация за подземните участъци, до които е разрешен достъп, и за други участъци, където е необходимо, за да се поддържа подходяща работна среда, в която:

а) (изм. - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) съдържанието на прах, газове, опасни химични и радиоактивни вещества и микроклиматът (температура, влажност и скорост на движение на въздуха) отговарят на съответните норми;

б) рискът от експлозии да е премахнат или сведен до минимум;

5а. (нова - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) осигуряване на достатъчен, съобразен с използваните методи на работа и физиологичните нужди на работещите дебит на чист въздух за проветряване на подземните участъци и работни места и на работните места в затворени помещения или други затворени пространства на повърхността;

5б. (нова - ДВ, бр. 101 от 2007 г.) осигуряване на механична вентилация, където изискванията на т. 5 и 5а не могат да бъдат постигнати чрез естествена вентилация и:

а) предприемане на мерки за осигуряване на нейната стабилна и непрекъсната работа;

б) непрекъснато контролиране и подаване на автоматичен сигнал при понижаване на налягането на основните (главните) вентилатори, или при непредвидени прекъсвания на функционирането им;

**НАРЕДБА № 9 ОТ 16.12.1997 Г. ЗА ОБЩИ ПРАВИЛА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА
ДЕЙНОСТТА ПО ОСИГУРЯВАНЕ НА БЕЗОПАСНОСТТА И ОПАЗВАНЕ
ЗДРАВЕТО НА РАБОТЕЩИТЕ В МИНИТЕ**

6. отстраняване или намаляване рисковете за работещите, породени от излагането им на въздействието на химични, биологични и физични опасности, посредством технически или организационни мерки;

7. мерки за забрана за внасяне под земята на всякакви предмети или вещества, които могат да предизвикат пожар, експлозия или опасно произшествие;

8. организиране контрола на транспорта, съхранението, раздаването и използването на взривни вещества и материали, използвани по време на миннодобивния процес;

9. осигуряване безопасна работа по електрическото оборудване и инсталациите;

10. (изм. - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) осигуряване на оперативни планове за действия с подробно описание на предпазните мерки, насочени към създаване на безопасна система за работа и защита на работещите, намиращи се в особено опасни зони, включващи опасност от:

а) пожари;
б) експлозии на газове и други аерозоли;
в) внезапни изхвърляния на въглища и газ;
г) прекъсвания на проветряването;
д) обрушвания, изсипвания и изхвърляния на скални маси;
е) нахлувания на води и силно обводнени земни материали;
ж) бързи деформации от сеизмични и други стихийни явления на минни изработки, крепежни конструкции и други съоръжения;

з) внезапна поява на взривоопасни и/или застрашаващи здравето среди;

и) други опасни явления и обстоятелства от природно и техническо естество;

11. (доп. - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) предприемане на предпазни мерки, съответстващи на характера на работата в мината за предотвратяване, откриване и борба с възникване и разпространение на пожари и експлозии и за предотвратяване появата на взривоопасни и/или застрашаващи здравето среди;

11а. (нова - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) предприемане на мерки за установяване на опасните зони, за защита на работещите в забоите, за преминаващите и за намиращите се в близост до тях работещи и за контролиране на рисковете, които опасностите създават;

12. осигуряване спирането на работа и евакуирането на работниците на безопасно място при поява на сериозна опасност за безопасността и здравето им;

13. (нова - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) извършването на работа, която включва специфичен риск, да се възлага само на работещи с необходимата квалификация и умения и да се изпълнява в съответствие с дадените указания, които трябва да бъдат ясни за всички, до които се отнасят;

14. (нова - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) осигуряване на необходимите предупредителни и други комуникационни системи с цел незабавно оказване на помощ, евакуиране и извършване на аварийно-спасителни операции в случай на нужда.

Чл. 6. Работодателят осигурява изготвянето на аварийен план за действие при извънредна ситуация, съобразен със спецификата на мината, предвидимите промишлени аварии и природни бедствия, който включва:

а) планове за всички участъци;
б) указания за спиране на работата и евакуация на работниците;
в) обучение на хората за действие при извънредна (аварийна) ситуация и използване на оборудването;

г) защита на хората и околната среда;

д) система за информация и консултации с компетентните министерства и организации.

ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА РАБОТОДАТЕЛЯ

Чл. 6а. (Нов - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) (1) На работните места, където обикновено се намират работещи, съгласно аварийния план се провеждат периодично тренировки по безопасност.

(2) На тренировките се проверяват уменията и се подобрява подготовката на работещите, включително на тези от тях, на които са възложени специфични задължения в случай на авария, в това число използване, обслужване и работа с аварийното оборудване.

Чл. 6б. (Нов - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) (1) В стаите за първа помощ на видно място се поставят ясни и разбираеми за работещите инструкции за оказване на първа помощ при злополуки.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 101 от 2007 г.) На всички работни места, където условията на работа налагат, се осигуряват средства за оказване на първа помощ. Тези средства трябва да са подходящи съобразно извършваните дейности, да имат маркировка за съответствие, когато това се изисква от нормативен акт, да са леснодостъпни и местоположението им да е посочено с установените знаци за безопасност.

(3) За оказване на първа помощ и за използване на средствата за оказване на първа помощ се осигуряват достатъчен брой подготвени за това работещи.

Чл. 7. (1) При наличие на химични, биологични и физични опасности работодателят информира работниците по подходящ начин, запознава ги с рисковете за тяхното здраве и с необходимостта от прилагане на съответни предпазни и защитни мерки.

(2) Химичните, биологичните и физичните опасности са свързани със:

а) прах;

б) горими, токсични и други минни газове;

в) (изм. - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) задушливи и отровни вещества;

г) отработени газове от дизелови двигатели;

д) кислородна недостатъчност;

е) радиация от скалните слоеве, оборудването или други източници;

ж) шум и вибрации;

з) екстремални температури;

и) високо ниво на влажност;

к) недостатъчна вентилация;

л) недостатъчно осветление;

м) опасности, свързани с работа, изпълнявана на голяма височина или дълбочина или в затворени пространства;

н) опасности при боравене с ръце;

о) опасности, свързани с механичното оборудване и електрическите инсталации;

п) комбинация от посочените опасности.

(3) (Нова - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) Информацията за опасностите, мерките, които се предприемат за отстраняване, намаляване и контролиране на рисковете, както и правилата, инструкциите и указанията, които трябва да се изпълняват за осигуряване на безопасността и здравето при работа, се изготвят на ясен и разбираем за работещите език.

Чл. 8. (1) Когато защитата срещу риск или увреждане на здравето на работниците не може да се гарантира от други ефективни мерки, работодателят осигурява и поддържа, без това да е за сметка на работника, съоръжения за колективна защита и подходящи средства за индивидуална защита.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) За мини, в които е вероятна експлозия на газ, появата на други газове в рудничната атмосфера или кислородна недостатъчност, работодателят осигурява за всички работещи под земята подходящи самоспасители, които се намират на тяхно разположение по всяко време.

(3) (Нова - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) Самоспасителите се получават и връщат от работещите на повърхността преди започване и след завършване на работа по установения ред и редовно се проверява тяхната изправност.

**НАРЕДБА № 9 ОТ 16.12.1997 Г. ЗА ОБЩИ ПРАВИЛА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА
ДЕЙНОСТТА ПО ОСИГУРЯВАНЕ НА БЕЗОПАСНОСТТА И ОПАЗВАНЕ
ЗДРАВЕТО НА РАБОТЕЩИТЕ В МИНИТЕ**

(4) (Нова - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) На леснодостъпни и подходящо разположени места, означени с установените знаци за безопасност, се осигуряват необходимите спасителни средства с готовност за използване при авария.

Чл. 9. За работниците, претърпели трудова злополука или заболяване, работодателят осигурява долекарска и първа медицинска помощ на пострадалите, подходящо транспортиране от работното място и съответно медицинско обслужване.

Чл. 10. (1) За действие при аварии и за осигуряване спасяването и първа медицинска помощ на работещите работодателят създава екипи за действие при опасност - минноспасителни служби, които са съоръжени със съответната медицинска и друга техника.

(2) За ефективната дейност на екипите за действие при опасност се изисква:

1. създаване на организация за работата им;
2. обучение и тренировъчни упражнения по утвърдена програма;
3. периодична медицинска оценка за пригодност на лицата от екипите;
4. координация с местните власти;
5. осигуряване на подходяща система за комуникация.

Чл. 11. (1) За осигуряване на безопасна работа в съответствие с изискванията на нормативните актове работодателят организира наблюдение и проверки на всяко работно място, рудничната атмосфера, крепежа, минногеоложките условия, машините, съоръженията и уредите.

(2) Работодателят съхранява протоколите от проверките, констатираните неизправности и предприетите мерки за отстраняването им.

Чл. 12. (1) (Предишен текст на чл. 12 - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) Работодателят създава система, чрез която имената и местонахождението на всички лица, които са под земята, могат да бъдат установени по всяко време.

(2) (Нова - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) За работещите на изолирани работни места се осигурява съответен контрол или средства за комуникация.

Чл. 12а. (Нов - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) (1) Работодателят определя отговорен за извършваната работа работещ/длъжностно лице, който притежава необходимите умения и квалификация за изпълнението на това задължение за всяко работно място в продължение на времето, когато там има работещи.

(2) Работодателят може лично да поеме отговорността за съответното работно място съгласно ал. 1, при положение че има изискващите се за тази цел квалификация и умения.

Чл. 12б. (Нов - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) (1) За всяко работно място се осигуряват писмени инструкции, определящи правилата, техническите и организационните мерки, които трябва да се спазват за осигуряване на безопасността и здравето на работещите и безопасното използване на оборудването.

(2) Инструкциите по ал. 1 трябва да са ясни и разбираеми за работещите.

(3) Инструкциите по ал. 1 включват и информация за начините за използване на аварийните средства и за действията, които трябва да се предприемат в случай на авария на работното място или в близост до него.

Чл. 12в. (Нов - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) (1) В раздела за безопасност и здраве при работа в мината се определят случаите за разрешения за работа - наряди за работа, когато се извършва:

1. дейност, която може да доведе до възникване на опасност за здравето и безопасността на работещите;
2. работа, която при съчетаването с обичайни дейности може да породи сериозна опасност.

(2) Разрешения за работа се издават от отговорно лице преди началото на работата и в тях се указват условията, които трябва да бъдат изпълнени, и предпазните мерки, които

ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА РАБОТОДАТЕЛЯ

трябва да бъдат предприети преди започване, по време на изпълнение и след извършване на работата.

Чл. 12г. (Нов - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) Работодателят е длъжен да обезпечи редовно преразглеждане на предприеманите мерки за безопасност и здраве при работа и на системата за управление на безопасността и здравето при работа, за да осигури спазването на наредбата и на останалите нормативни актове в тази област.

Чл. 12д. (Нов - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) (1) В мините се използват:

1. механично работно оборудване с необходимата здравина, без видими дефекти и подходящо за използване на съответното място;

2. електрическо работно оборудване с параметри и мощност, подходящи за предвидимите цели на използване;

3. електрически инсталации с достатъчна мощност, подходяща за предвидимите цели на използване.

(2) Работното оборудване и електрическите инсталации се монтират и осигуряват със защити така, че възможните опасности да са предотвратени.

Чл. 12е. (Нов - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) (1) За работа в мините се установяват подходящи схеми и график за системна проверка, поддържане и когато е необходимо - за изпитване на работното оборудването и на електрическите инсталации.

(2) Всички операции по поддържането, проверката и изпитването на която и да било част от инсталациите и оборудването се извършват от лице с необходимата квалификация.

(3) Данните от проверките и изпитванията се записват и съхраняват по установения ред.

Чл. 12ж. (Нов - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) (1) По всяко време се поддържат в изправност и готовност за използване подходящи средства за защита и за действия при възникване на опасности.

(2) Средствата по ал. 1 се поддържат, като се имат предвид условията на тяхната експлоатация.

Чл. 12з. (Нов - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) (1) За оценка на наличието на вредни и/или потенциално взривоопасни вещества във въздуха на работната среда се извършва измерване на тяхната концентрация и се предприемат необходимите мерки.

(2) Когато това се изисква от раздела за безопасност и здраве при работа в мината, на определени места се монтират: средства за автоматично измерване и непрекъснатата проверка на концентрацията на газовете, автоматични алармени системи и устройства за автоматично изключване на захранването от електрическите инсталации и на двигателите с вътрешно горене.

(3) Когато са предвидени автоматизирани измервания, измерените стойности се записват и документацията се съхранява съгласно предписаното в раздела за безопасност и здраве при работа в мината.

(4) Забранено е използването на открит пламък и извършването на каквито и да било операции и дейности под земята, които могат да породят опасност от възпламеняване, освен ако са взети съответните предпазни мерки за предотвратяване възникването на пожари и експлозии.

Чл. 12и. (Нов - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) (1) Трябва да бъдат взети всички необходими мерки за недопускане и/или ограничаване на образуването и акумулирането на взривоопасни смеси.

(2) В участъците, където съществуват рискове от експлозии, задължително се вземат необходимите мерки за предотвратяване възпламеняването на взривоопасните смеси.

(3) За предотвратяване на експлозии се изготвя и утвърждава план с подробно описание на необходимото оборудване и изискващите се мерки за защита.

**НАРЕДБА № 9 ОТ 16.12.1997 Г. ЗА ОБЩИ ПРАВИЛА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА
ДЕЙНОСТТА ПО ОСИГУРЯВАНЕ НА БЕЗОПАСНОСТТА И ОПАЗВАНЕ
ЗДРАВЕТО НА РАБОТЕЩИТЕ В МИНИТЕ**

Чл. 12к. (Нов - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) (1) При акумулиране или при възможност от акумулиране на вредни вещества във въздуха на работната среда се предприемат мерки за:

1. прекратяване на акумулирането (натрупването) им при източника на вредните вещества;
2. тяхното улавяне при източника и отстраняване;
3. отвеждане на тези вещества до място и по начин, който не предизвиква риск за работещите.

(2) Мерките по ал. 1 трябва да осигурят смесване и разреждане на тези вредни вещества по начин, който не застрашава работещите.

Чл. 12л. (Нов - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) (1) Участъците, където работещите могат да бъдат изложени на вредна за здравето въздушна работна среда, се осигуряват с подходящи и достатъчно на брой средства за дихателна защита и възстановяване на дихателната дейност.

(2) За работа в работните места по ал. 1 работещите се обучават и подготвят за използването на такива средства.

(3) Защитните средства се съхраняват и поддържат съгласно изискванията.

(4) Когато във въздуха на работната среда има или е възможно да постъпят токсични газове, се изготвя план за защита с подробно описание на наличните предпазни средства и взетите превантивни мерки.

Чл. 12м. (Нов - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) (1) При проектирането, изграждането, екипирането, пускането в действие, функционирането и поддържането на работните места се вземат необходимите мерки за предотвратяване възникването и разпространението на пожари от източниците, посочени в раздела за безопасност и здраве при работа в мината.

(2) В потенциално опасните работни места задължително се създават условия за бързо и ефективно гасене на пожари.

(3) Работните места се снабдяват с подходящо противопожарно оборудване и когато е необходимо - пожарни датчици и алармени системи.

(4) Неавтоматизираното противопожарно оборудване трябва да е леснодостъпно, просто за използване и когато е необходимо - защитено от повреди.

(5) Противопожарното оборудване и разполагането му се означават с установените знаци, които се разполагат на подходящи места и са изработени от трайни материали.

(6) В противопожарния план съгласно чл. 5, т. 10, буква „а” се посочват всички необходими мерки за установяване (откриване), предотвратяване и борба с възникване и разпространяване на пожари и ликвидиране на последиците от тях.

Чл. 12н. (Нов - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) (1) Дейностите по съхранение, транспортиране и използване на експлозивни и на средства за взривяване се извършват от компетентни и оправомощени по установения ред лица.

(2) Дейностите по ал. 1 се организират и изпълняват по начин, който не представлява опасност за работещите.

Чл. 12о. (Нов - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) Работни площадки, маршрути за движение и други участъци или съоръжения на открито, на които има работни места или се използват от работещите, се организират така, че да се осигури безопасна работа и предвижване на пешеходците и на превозните средства.

Чл. 12п. (Нов - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) (1) Всяко работно място трябва да е достатъчно осветено за осигуряване на безопасността и здравето на намиращите се там лица.

(2) За всички работещи под земята се осигуряват индивидуални акумулаторни лампи.

(3) Осветителните инсталации в подземните участъци се изграждат и разполагат така, че да не създават риск от злополуки, дължащи се на вида и изпълнението на инсталацията и качеството на осветлението.

ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА РАБОТОДАТЕЛЯ

(4) Работните места на повърхността се осветяват с достатъчно естествена светлина, доколкото това е възможно, и в зависимост от климатичните и други условия се снабдяват с изкуствено осветление, така че да се осигури безопасността и здравето на работещите.

(5) Когато освен изкуствено осветление се изисква и подходящо аварийно осветление (в случай на прекъсване на енергозахранването), но изпълнението му е невъзможно, работещите се осигуряват с лично независимо осветление.

Чл. 12р. (Нов - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) (1) При подземни мини санитарно-битовите съоръжения: съблекални, помещения с душеве и умивалници и тоалетни с умивалници, могат да се намират на повърхността.

(2) В съблекалните на работещите се осигуряват условия за изсушаване на мокро работно облекло.

Чл. 12с. (Нов - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) Насипищата, разтоварищата, хвостохранилищата и шламоохранилищата се проектират, изграждат, обслужват и поддържат така, че да е осигурена тяхната устойчивост, както и безопасността и здравето на работещите.

Чл. 12г. (Нов - ДВ, бр. 68 от 2003 г., доп., бр. 101 от 2007 г.) Работните места се проектират, конструират, изграждат, обслужват, контролират и поддържат да издържат на очаквани природни бедствия. Тяхната конструкция, изграждане, здравина и устойчивост да са подходящи при условията на използването им.

Чл. 12у. (Нов - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) Когато режимът на работа в наземните комплекси на мината е свързан с периодични и чести прекъсвания и не са осигурени специални стаи за почивка, работодателят определя други помещения, които се използват от работещите по време на прекъсванията в случаите, изискващи осигуряване на тяхната безопасност и здраве.

Чл. 12ф. (Нов - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) (1) Работодаателят осигурява разделът за безопасност и здраве при работа в мината да показва, че са взети всички необходими мерки, свързани с безопасността и здравето на работещите както при обичайната работа, така и при извънредни обстоятелства.

(2) Документът по ал. 1 трябва да е на разположение на работното място.

(3) Работата трябва да се изпълнява в съответствие с раздела за безопасност и здраве при работа в мината.

Чл. 13. По утвърдени програми работодателят за своя сметка осигурява квалификацията и преквалификацията на работниците по въпросите на безопасността и здравето при работа.

Чл. 14. Работодаателят осигурява редовно наблюдение на здравето на работниците, изложени на професионални опасности.

Чл. 15. (1) (Предишен текст на чл. 15 - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) Когато двама или повече работодатели извършват дейности в една и съща мина, работодателят, отговорен за мината, координира прилагането на всички мерки, отнасящи се до безопасните и здравословните условия на труд на работниците, и поема основната отговорност за безопасната работа. Това не освобождава другите работодатели от отговорността за прилагането на всички мерки, отнасящи се до безопасността и здравето на техните работници.

(2) (Нова - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) Работодаателят, отговорен за мината, описва в документа по чл. 4а въпросите на координирането, предприетите мерки за безопасно взаимодействие и реда за тяхното прилагане.

Чл. 16. (1) Със заповед или друг акт работодателят определя и възлага задължения и на всички длъжностни лица, работници и служители за осигуряване изпълнението на тази наредба и изискванията на всички нормативни актове за безопасност и здраве при работа в мина.

**НАРЕДБА № 9 ОТ 16.12.1997 Г. ЗА ОБЩИ ПРАВИЛА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА
ДЕЙНОСТТА ПО ОСИГУРЯВАНЕ НА БЕЗОПАСНОСТТА И ОПАЗВАНЕ
ЗДРАВЕТО НА РАБОТЕЩИТЕ В МИНИТЕ**

(2) Разпределението на задълженията на длъжностните лица, работниците и служителите не освобождава работодателя от отговорността за осигуряване на всички мерки за безопасността и здравето на работещите в мината.

Раздел III

Права и задължения на работниците

Чл. 17. Работниците в мините имат право:

1. да съобщават на работодателя и на съответния компетентен орган за злополуки, произшествия и опасности;
2. да изискват извършването на проверки и разследвания от работодателя или съответния компетентен орган при отклонение от изискванията за безопасност и здраве при работа;
3. да бъдат информирани за опасностите на работното място, които могат да окажат влияние върху тяхната безопасност и здраве;
4. да получават информация, отнасяща се до тяхната безопасност и здраве при работа, която включва:
 - а) информация за посещения и проверки в мината от компетентни органи или от работодателя, за заключенията в техните доклади, вкл. и проверки на машини, съоръжения или оборудване във връзка с безопасните и здравословните условия на труд;
 - б) инструкции, заповеди и други документи за безопасност и здраве при работа, издадени от съответните компетентни органи;
 - в) доклади за разследвания и регистриране на злополуки, професионални заболявания или други произшествия, засягащи безопасността и здравето, изготвени от компетентни органи или от работодателя;
 - г) информация за всички опасности при работа, вкл. опасни, токсични или увреждащи материали, агенти или вещества, използвани в мината;
 - д) всякаква документация, отнасяща се до безопасността и здравето, която работодателят е длъжен да поддържа;
 - е) всякакви изследвания на здравословното им състояние, извършвани по отношение на съществуващите опасности на работното място;
5. да напускат работното място в мината, когато възникнат обстоятелства, даващи достатъчни основания да се смята, че има сериозна опасност за тяхната безопасност и здраве.

Чл. 18. В съответствие със своята квалификация работниците в мините са задължени:

1. да спазват всички мерки за безопасност и здраве при работа;
2. разумно да се грижат за собствените си безопасност и здраве и тези на другите лица, които могат да бъдат засегнати от техните действия или пропуски при работа;
3. да използват по предназначение предоставените им защитни средства, облекла и оборудване;
4. да съобщават незабавно на непосредствения си ръководител за всяка ситуация, която считат, че би могла да представлява риск за безопасността или здравето им, или тези на други лица, с която те не могат да се справят.

Раздел IV

Задължения на други участници при организиране на работата в мината

Чл. 19. (1) С проекта на мината се осигуряват всички изисквания на нормативните актове, свързани с безопасността и здравето на работещите. Използваното работно оборудване се съобразява със специфичните опасности на мината, задължително се предвиждат средства за контрол и за колективна защита, включително и за системи за свързка.

ДИСЦИПЛИНАРНА ОТГОВОРНОСТ ПРИ НЕИЗПЪЛНЕНИЕ НА ЗАДЪЛЖЕНИЯ

(2) Мина се въвежда в експлоатация след доказване на съответствието с проекта, включително и ефективното действие на средствата и системите, осигуряващи безопасността и здравето на работещите.

(3) Проектът и доказателствата по ал. 2 се съхраняват от работодателя.

Чл. 20. Доставчиците на работно оборудване, средства за защита, контролна апаратура, уреди, вещества и материали са длъжни да гарантират съответствието им с нормите и изискванията за осигуряване на безопасност и да предоставят цялостна информация и инструкции за тяхното използване.

Раздел V

Дисциплинарна отговорност при неизпълнение на задължения

Чл. 21. Неизпълнението на изискванията на тази наредба, както и на възложената работа, на техническите и технологичните правила, на правилата за безопасни и здравословни условия на труд и на законовите нареждания на работодателя в тази област съгласно чл. 187 от Кодекса на труда се считат за нарушение на трудовата дисциплина.

Чл. 22. Работодателят разработва и утвърждава правилник за вътрешния трудов ред, в който обвързва определените задължения на длъжностните лица, работниците и служителите по отношение на осигуряване на безопасност и здраве при работа със степените на дисциплинарни наказания съгласно чл. 188 от Кодекса на труда.

Чл. 23. В зависимост от спецификата на мината и съществуващите опасности неизпълнението на определени задължения се класифицират като тежки нарушения на трудовата дисциплина и се включват в правилника за вътрешния трудов ред.

Чл. 24. (1) При всяко констатирано неизпълнение на задълженията, свързани с безопасността и здравето на работещите в мината, се налага дисциплинарно наказание.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) Повторно нарушение и неизпълнение на задълженията, свързани с безопасността и здравето на работещите в мината, се определя като тежко нарушение на трудовата дисциплина по чл. 190, т. 7 от Кодекса на труда.

Раздел VI

(Нов - ДВ, бр. 68 от 2003 г.)

Допълнителни минимални изисквания, приложими при открит добив

Чл. 25. (1) Работата при открит добив се планира, като се вземат предвид елементите на раздела за безопасност и здраве при работа в мината, които имат отношение към опасностите от пропадане или свличане на земни маси.

(2) Височината и наклонът на стъпалата и челата на забоя трябва да съответстват на естеството и устойчивостта на площадката и на методите за работа.

Чл. 26. (Изм. - ДВ, бр. 101 от 2007 г.) Откосите, банкетите, земното платно на пътищата и пътищата за извозване на добитите материали се проектират, изграждат и поддържат така, че да са достатъчно устойчиви за използваните машини и да осигуряват безопасното им движение.

Чл. 27. Преди започване и при подновяване на работата челата на добивните забои и откирката се проверяват за слаби скали и надвиснали късове и при необходимост се предприемат съответстващи мерки.

Чл. 28. Откосите на насипищата се обработват по начин, който осигурява тяхната устойчивост.

Раздел VII

(Нов - ДВ, бр. 68 от 2003 г.)

Допълнителни минимални изисквания, приложими при подземен добив

Чл. 29. (1) За подземните изработки и участъци се изготвят планове в мащаб, който дава ясна представа за разположението им.

**НАРЕДБА № 9 ОТ 16.12.1997 Г. ЗА ОБЩИ ПРАВИЛА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА
ДЕЙНОСТТА ПО ОСИГУРЯВАНЕ НА БЕЗОПАСНОСТТА И ОПАЗВАНЕ
ЗДРАВЕТО НА РАБОТЕЩИТЕ В МИНИТЕ**

(2) Освен пътищата, минните изработки, работните и другите участъци на плановете се означават и известните особености, които могат да окажат влияние върху работата и върху безопасността и здравето на работещите.

(3) Плановете трябва да са леснодостъпни и срокът за съхраняването им се определя съобразно потребностите за осигуряване на безопасността и здравето при работа.

(4) Плановете се актуализират периодично и трябва да са налице на работното място.

Чл. 30. (1) Минните изработки се изграждат, обслужват, оборудват и поддържат така, че при работата и придвижването на работещите рисковете да са минимални.

(2) Пътищата се означават ясно, за да се осигури лесното ориентиране на работещите.

Чл. 31. (1) Средствата за транспорт се монтират, поддържат и трябва да функционират така, че да се осигури безопасността и здравето на машинистите, ползвателите и на други лица, които се намират в съседство.

(2) Механизираните забойни и други добивни съоръжения се монтират и използват в съответствие с писмени инструкции на работодателя.

Чл. 32. (1) При прокарване на минна изработка своевременно се поставят крепежни елементи (конструкции), освен когато устойчивостта на скалния масив осигурява безопасността на работещите и използването им не е необходимо.

(2) Крепежните елементи (конструкции) се монтират съгласно плановете и писмените инструкции.

(3) Редовно се проверяват за устойчивост и съответно поддържат минните изработки, които са достъпни за работещите.

Чл. 33. (1) Параметрите на вентилационната система периодично се измерват и записват.

(2) Вентилационният план, който съдържа всички необходими данни за вентилационната система, периодично се актуализира.

(3) Вентилационният план трябва да е на разположение на работното място.

Чл. 34. В подземните мини, опасни по газ:

1. общото минно проветряване се осигурява от един или повече механични вентилатори;

2. минна изработка може да бъде продължена, като се отчита емисията на метан, ако работата може да се извършва без риск за безопасността и здравето на работещите и като се предприемат мерки за предотвратяване на риска, произтичащ от изпускането на рудничния газ;

3. (доп. - ДВ, бр. 101 от 2007 г.) проветряването с местни (локални) вентилационни уредби се ограничава до подготвителни изработки и спасителни работи, както и до други нормални за тези мини дейности, когато последните се извършват на места, които имат директна връзка към главния вентилационен поток;

4. добивни изработки могат да се проветряват от системи за местно проветряване само ако са взети подходящи допълнителни мерки за осигуряване на безопасността и здравето на работещите;

5. измерванията на параметрите на вентилационната система по чл. 33 се допълват от измервания за определяне концентрацията на руднични газове;

6. когато от раздела за безопасност и здраве при работа в мината се изисква, концентрацията на метан в изходящите вентилационни струи от участъците за разкриване, подготовка и добив се следи непрекъснато;

7. се използват само взривни вещества и средства за взривяване, предназначени за такива мини;

8. заваряване и рязане на метали и други подобни операции могат да бъдат разрешавани само при изключителни обстоятелства и след взимане на специални мерки за

ДОПЪЛНИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

осигуряване на безопасността и здравето на работещите, а газокислородното рязане и заваряване не се допускат.

Чл. 35. (1) В мини, в които има леснозапалим прах, а за такива се считат и мините за добив на въглища, се осигурява прилагането на следните допълнителни изисквания:

1. прилагат се мерките, посочени в чл. 34, т. 7 и 8 и в чл. 5, т. 7;

2. предприемат се мерки за намаляване на отлаганията на леснозапалим прах, за тяхното отстраняване, неутрализиране или свързване;

3. чрез инсталиране на система от взривни бариери да бъде ограничено разпространяването на експлозии от леснозапалим прах и/или рудничен газ, които могат да породят верижни експлозии на запалим прах; разположението на бариерите се указва в съевременно актуализирания раздел за безопасност и здраве при работа в мината, който трябва да е достъпен на работното място.

(2) Изискванията по ал. 1 могат да не се прилагат, ако в раздела за безопасност и здраве при работа в мината е указано, че никой от експлоатираните пластовете не съдържа прах, който може да доведе до експлозия.

Чл. 36. За предотвратяване и за ранно установяване на самозапалвания се предприемат необходимите мерки, определени в раздела за безопасност и здраве при работа в мината.

Чл. 37. Количествата на леснозапалимите материали, внасяни в подземните участъци, се ограничават само до абсолютно необходимите.

Чл. 38. (1) За избягване на риска от пожар и неговото разпространяване за използваните хидравлични задвижвания, доколкото това е възможно, се ползват трудно запалими флуиди.

(2) Използват се флуиди за хидравлични задвижвания, които отговарят на спецификациите и са преминали необходимите изпитвания, свързани с пожароустойчивост и с хигиенните норми.

(3) Ако използваните флуиди за хидравлични задвижвания не отговарят на някои от изискванията по ал. 2, се вземат допълнителни мерки за предотвратяване на повишения риск от пожар и неговото разпространение и риска за увреждане на здравето на работещите.

ДОПЪЛНИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

(Загл. изм. - ДВ, бр. 68 от 2003 г.)

§ 1. (Изм. - ДВ, бр. 68 от 2003 г.) По смисъла на тази наредба:

1. „мина” е открити и/или подземни участъци, където се извършва проучване или добиване на минерални суровини (без добива на подземни богатства чрез сондиране) и подготовка на добитите материали за продажба (без дейностите по преработване на добитите суровини), както и всички машини, съоръжения, оборудване, уреди, инсталации, сгради и граждански инженерни обекти, използвани във връзка с тези дейности;

2. „подземни мини, опасни по газ” са мини, при които съществува вероятност от изтичане на рудничен газ в такова количество, че рискът от формиране на взривоопасна среда не може да бъде изключен;

3. „работно място” е целият участък, предназначен за разполагане на работни площадки, свързани с непосредствени и спомагателни дейности, работно оборудване и инсталации при открит и подземен добив, включително места за товарно-разтоварни работи, насипи и др., и жилищни помещения, където такива са осигурени, до които работещите имат достъп във връзка с изпълняваната работа.

§ 1а. (Нов - ДВ, бр. 101 от 2007 г.) С тази наредба се въвеждат разпоредбите на Директива на Съвета 92/104/ЕИО от 3 декември 1992 г. за минималните изисквания за подобряване на безопасността и опазването на здравето на работещите в отрасъл добив на полезни изкопаеми по открит и подземен начин (дванадесета специална директива по смисъла на член 16, параграф 1 от Директива 89/391/ЕИО).

**НАРЕДБА № 9 ОТ 16.12.1997 Г. ЗА ОБЩИ ПРАВИЛА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА
ДЕЙНОСТТА ПО ОСИГУРЯВАНЕ НА БЕЗОПАСНОСТТА И ОПАЗВАНЕ
ЗДРАВЕТО НА РАБОТЕЩИТЕ В МИНИТЕ**

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 2. Тази наредба се издава на основание чл. 276, ал. 1 от Кодекса на труда.

§ 3. Тази наредба влиза в сила от 1.1.1998 г.

§ 4. В срок до 1.1.1998 г. да се актуализират длъжностните характеристики на всички длъжностни лица и работници в мините, като се отразят задълженията, заложиени в правилниците по безопасността на труда, и се обвържат с Правилника за вътрешния трудов ред.

§ 5. Контролът по прилагането на наредбата се осъществява от Главната инспекция по труда при Министерството на труда и социалната политика.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ КЪМ

**Наредбата за изменение и допълнение на Наредба № 9 от 1997 г. за общи
правила за управление на дейността по осигуряване на безопасността и
опазване здравето на работещите в мините
(ДВ, бр. 68 от 2003 г., в сила от 2.08.2004 г.)**

§ 16. Тази наредба влиза в сила една година след обнародването ѝ в „Държавен вестник“.

§ 17. Работните места, които се използват за първи път след влизането в сила на наредбата, трябва да отговарят на изискванията на наредбата.

§ 18. Работните места, които са в експлоатация преди датата на влизане в сила на наредбата, трябва да бъдат приведени в съответствие с изискванията ѝ в срок до две години от влизането ѝ в сила.